

Nahaiko T. Ukrainophilism as world outlook paradigm of community movement in historical discourse.

In the article historiographical aspects concerning Ukrainophilism as a key factor formation of the ideology of community movement the second half of the nineteenth century. The analysis of the available historiographical base and defined its main segments. An opinion leading representatives and researchers Ukrainophile movement.

The author of the article defends the thesis that the movement of community in the second half of the XIX. it is one of the key stages of construction of Ukrainian statehood. Emphasized the central importance of its representatives in the construction of the future state basis. Is noted the leading role of universities as centers of formation of the public dialogue.

For example, scientific and journalistic polemics representatives of community movement and their opponents in the persons of Russian national trends and some populists Ukrainophilism shown as a world outlook paradigm of the movement. Estimates of historians on the role and significance of this phenomenon in the construction of Ukrainian statehood.

It is concluded that Ukrainophilism as a cultural and socio-political phenomenon in the reformist daily led to the revival of Ukrainian national movement.

Keywords: *Ukrainophilism, communities' movement, historiography, Ukrainian national movement.*

Одержано 22.03.2016.

УДК 821.161.2–1.09(092):930.25

Інна Демуз
(Переяслав-Хмельницький)

ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ П. СТЕБНИЦЬКОГО (ЗА МАТЕРІАЛАМИ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ)

У статті актуалізовано поетичні твори Петра Стебницького – громадсько-політичного та культурного діяча, публіциста, книговидавця, українця за походженням, який протягом багатьох років проживав і працював у Санкт-Петербурзі. Вперше оприлюднюються більшість поетичних творів П. Стебницького, написаних у різні роки життя діяча. Окремі вірші по сьогоднішній день залишаються в рукописному варіанті, зберігаються в архіві (Інститут рукопису НБУ ім. В. Вернадського) та являють собою чернетки з багаточисленними виправленнями П. Стебницького. Зокрема, представлена така поезія як: «Древние языки», «Часовня», «Три пары и один», «Смерть. С сюжета прозою», «Размышления мальчика в постели», «Леность», «Первый выигрыш», «К прежним товарищам», «Гаданье», «З краю коло гаю», «Береза», «До товарища», «Эпитафия», «Могила», «Пророк», «Наде С. Дриада», «Оце тобі, синок, – берестяний листок...», «Любому хрещеникові Ю.В. Ігнатовичу», «Марусі С. Рибка», «Пан в облозі», «Песня о дороговизне», «Ідеал», «25 листопада», «Преварський пиріг» та ін.

Подана загальна оцінка поетичної творчості П. Стебницького.

Ключові слова: *П. Стебницький, поетична творчість, поезія, рукописи, літературна діяльність.*

Одним з найбільш помітних, проте незаслужено забутих представників українського національного руху кінця XIX – початку XX ст. є Петро Януарович Стебницький (1862-1923 рр.) – організатор української фракції в Державній думі перших двох скликань, голова «Благодійного товариства для видання загальнокорисних і дешевих книг», українець за походженням, який протягом багатьох років проживав і працював у Санкт-Петербурзі. Про нього усталилась думка, насамперед, як про визначного громадсько-політичного та культурного діяча, публіциста, книговидавця.

На наше глибоке переконання, хоча постать П. Стебницького в історіографічних рефлексіях сьогодення і представлена досить жваво, окремі аспекти його діяльності залишаються маловивченими. Так, на сьогоднішній день виділяється когорта сучасних науковців (А. Борець, Т. Варава, І. Демуз, Т. Демченко, Л. Дубровіна, Н. Зубкова, С. Іваницька, Л. Кузьменко, Г. Макар, Н. Миронець, Г. Солоіденко, І. Старовойтенко, О. Степченко, Л. Фурсенко), які займаються вивченням життєвого і творчого шляху громадського діяча, а також кілька національних інституцій, на базі яких професійно здійснюються дослідження (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського та ін.). На сьогоднішньому етапі розвитку історичної науки частою стала актуалізація наукової та епістолярної спадщини П. Стебницького: широкому загалу представлено його листи, здійснено видання його творів (в основному політичної, економічної, культурологічної публіцистики, представлено спогади сучасників), зібрано бібліографію праць діяча. Частково вивчалася політична платформа, ставлення П. Стебницького до «українського питання» в Російській імперії; окрема увага приділялася книговидавничій та бібліотечній діяльності представника української свідомої інтелігенції [1, с. 11].

Однак у науковій літературі взагалі не досліджена поетична творчість П. Стебницького. І хоча Петро Януарович, за повідомленнями його сучасників, «не вірив у своє художнє покликання» (М. Зеров), серед його публіцистики і праць зустрічаються літературні й поетичні твори. Тема поетичної творчості П. Стебницького є наразі невивченою. У даній статті вперше оприлюднюються більшість поетичних творів письменника, створених у різні роки життя діяча. Окремі вірші залишаються у рукописному варіанті, зберігаються в архіві (Інститут рукопису НБУ ім. В. Вернадського) та являють собою чернетки з багаточисленними виправленнями П. Стебницького; написані простим олівцем (подекуди – чорнилом) на окремих аркушах паперу (рідше – в записнику).

У цілому, як стверджує О. Степченко, П. Стебницький залишив великий творчий спадок, що нараховує близько 170 нарисів, оповідань, статей, брошур, окремі з яких були видрукувані в журналах, альманахах, збірниках, виходили окремими книгами [23, с. 25]. Проте нами не знайдено повного покажчика опублікованих літературних, зокрема поетичних творів П. Стебницького. Наприклад, список власних друкованих праць склав сам автор як додаток до автобіографії, при обранні його співробітником Академії наук; даний перелік після 1919 р. доповнив О. Кисіль. Список нараховує 168 позицій та охоплює в цілому статті й матеріали загальноекономічного змісту; огляди й рецензії у російській пресі; статті «про українське життя»; огляди, дописи, рецензії й фейлетони в українській пресі; матеріали в збірках і колективних працях; матеріали в окремих виданнях; белетристику, поезію, переклади [22, с. 615-623]. (Цей список уперше був опублікований в ювілейному виданні, присвяченому громадському діячу (П.Я. Стебницький. 1862–1923. – К.: Вид. Слово, 1926).

Окремі літературні твори П. Стебницького були видрукувані в наступних виданнях:
Марійка (Літературний збірник на спомин Кониського. Київ, 1903, підп. П. Смук);
Не по-людськи (Збірник «На вічну пам'ять Котляревському», Київ, 1904, підп. Павло Смук);

Битий шлях («Нова громада», 1906, V, підп. П. Смук);

Самсон («Рада», 1908, підп. П. Смук);

За водою («Літературно-Науковий Вісник», 1910, V-VI, підп. П. Смук);

Осінь («Літературно-Науковий Вісник», 1917, XI-XII, підп. П. Смук);

Ангелі, поема Словацького (Переклад. «Літературно-Науковий Вісник», 1909, VII-VIII);

Переклади з Лермонтова: 1) Выхожу один я на дорогу...; 2) Уривок. Перекл. П. Смук («Літературно-Науковий Вісник», 1919, VII-IX);

Темрява. З Байрона. Перекл. П. Смук. Декламатор «Слово». Київ, 1923 [22, с. 623].

Окрім того, у виданні «П.Я. Стебницький. 1862–1923. – К.: Вид. Слово, 1926» у додатку до статті «З літературних творів П.Я. Стебницького» за авторства М. Зерова вміщено наступні поезії Петра Януаровича: «Осінь», «Депутація», «З Лермонтова. Выхожу один я на дорогу...», «До римлян. Горація епод XVI», «Молитва», «Чолом тобі, «Книгар»...», «Темрява. З Байрона», «Лине час, біжать події...», «З Ж. Ромена. Хтось, що не є мною», «Мікрокосм» [22, с. 600-611].

Як відзначає О. Степченко, багато праць П. Стебницького написані під літературними псевдонімами – П., П.С., Петро Сумний, Андрій Хмара, Русин, П. Смуток, Хмара Павло, Ірпінський, Малоросіянин, Малорос, С-ий, С-т П. [23, с. 25].

М. Зеров відзначав, що П. Стебницький ніколи не вважав своїм фахом літературну діяльність, «а коли й брався часом за вірш або оповідання, то найчастіше з тих міркувань, які підказали йому, наприклад, живу драматичну форму для етюду «На пожарині» (в книзі «Між двох революцій»). Вірш, оповідання, діалог – все те мало лише ілюструвати його настрої і думи публіциста» [2, с. 597]. Перші друковані белетристичні твори П. Стебницького були опубліковані лише на початку 1900-х рр.: у «Літературному збірнику на спомин Кониського» (1903 р.) та в «Літературно-науковому віснику» (орієнтовно того ж періоду). Видавництво «Час», видрукуювши збірку публіцистичних статей П. Стебницького «Між двох революцій» (1918 р.), пропонувало йому в свій час видати і збірку оповідань. Громадський діяч навіть підготував план двох книг з нарисами й оповіданнями, проте в умовах, несприятливих для друку книжкової продукції, ці плани відтягувалися на невизначений термін; у результаті так і залишилися нереалізованими.

П. Стебницький почав писати ще на гімназійній лаві. Його перші поезії містяться в записній книжці 1876-1879 рр. (вони будуть представлені в даній статті). Як зазначав М. Зеров, одна з цих поезій («Древние языки») «становить низку досить звичайних випадів проти гімназіального Толстовського класицизму, що на той час дійшов був свого апогею» [2, с. 598]. Художня проза студентських років П. Стебницького, написана російською мовою, була пов'язана з його етнографічними студіями і спостереженнями, стосувалася народного світогляду, етичних норм селянського життя тощо.

Перші україномовні вірші П. Стебницького 1882-1884, а також 1890-х рр. («Дівоча доля», «З краю коло гаю...») написані в народному стилі, в ритмі народної пісні, «ярижкою»; «кулішівкою» писані поезії «До товариша» (1891 р.) та «Велика могила» (1895-1899 рр.).

М. Зеров окремим поезіям П. Стебницького, зокрема пізнього періоду, 1914-1922 рр., надав історично-громадського коментаря. Так, на його думку, у вірші «Депутація» мова йде про депутацію, споряджену від української громадськості до Петербургу в серпні 1915 р.; докладні записки, які возила ця депутація, в свій час були видрукувані на сторінках «Украинской жизни» (1915, кн. 8-9. О задачах внутренней политики в отношении к украинскому населению, стр. 5-12; Об украинской школе, стр. 13-3). Делегатами депутації були С. Русова, Ф. Матушевський, третім мав приєднатися С. Петлюра. Вірш «Молитва» написаний в останні дні перебування в Києві добровольчої армії, проти якої П. Стебницький різко писав на шпальтах «Ради» та «Променя». Поезії «Горація епод XVI», «В срібній млі виблискує дорога», «Темрява», «З Жуля Ромена» належать до кращих перекладів в українській літературі. П. Стебницький умів поєднати в перекладі вірність оригіналові, легкий вірш і зразкову добірність української мови. Його переклад Байронівської «Темряви» особливо під тим поглядом заслуговує на увагу. Своєю стислістю (91 рядок) і міццю він майже дорівнює перекладам Міцкевича та Тургенева і без порівняння вищий від інших, наприклад, російського перекладу Елліса (110 рядків) [2, с. 599].

Як бачимо, сучасники П. Стебницького високо поцінювали його поезію та переклади. Як би там не було, нижче публікуємо вірші письменника, чернетки яких наразі зберігаються в рукописному варіанті в архіві та залишаємо можливість читачу на свій розсуд оцінити поетичні дописи П. Стебницького. Тексти поезій є автентичними; суттєвих

правок і змін у правопис і пунктуацію не внесено. В дужках курсивом представлено виправлення, зроблені поетом.

[Ф. 244, № 85; Стихотворения П. Стебницкого: «Древние языки», «Часовня», «Смерть. С сюжета – прозой», «Размышления мальчика в постели», «Леность», «Первый выигрыш», «К прежним товарищам», «Гаданье», «Powrot taty». [Вірші]. 1876-1877 рр. 12 арк. Зошит в оправі. Рос. та польськ. мовами]

Древние языки

В гимназии, мои друзья,
Теперь воспитываюсь я
И в ум вколачиваю хлам:
Учусь древним языкам.
Зачем нам головы мутят?
Зачем все юноши сидят
За мёртвым «mensa» и «...»,
Не отгибаясь от колен?
Зачем нам бездна этих слов?
Они для наших ведь голов
И не полезны, а вредны:
От них мы вовсе не умны...
Сидишь, бывало, сам не свой...
Вокруг тебя и шум и вой;
Вот и учитель уж вошёл,
Молитву ученик прочёл;
Не замечая ничего
И не смотря ни на кого
Сидишь угрюмый и глухой:
В ушах звенит латинский вой.
Вдруг вызывает педагог.
Не отрывая глаз от ног,
Смутившись, чепуху несёшь
И тут же двоечку берёшь.
И так, зачем же это нам?
Ведь это только старый хлам,
Которым понабив умы –
С ума посходим скоро мы!

Весной 1876.

Часовня

Вот часовня на вершине
Тихо вниз с горы глядит,
А под ней поёт в долине
Звонко мальчик и свистит.
Колокольчик грустно звонит,
Грустно пенье похорон: –
Песня мальчика уж тонет
И внимает звукам он.
Наверху несут к могиле
Веселившихся под ней...

Пропоеют, мой мальчик, силе
Так когда-то и твоей.

Весной 1876.

Три пары и один

Вот у тебя два уха и один рот;
На это не пеняй:
Ты должен много слушать,
А рот не открывай.
Имеешь ты два глаза, а один рот;
Так вот что замечай:
Хоть очень много видишь,
Но многое скрывай.
Ещё есть и руки две и всё единый рот.
Пойми же, господин:
Те двое для работы
И для еды один.

Весной 1876.

Смерть. С сюжета – прозою

Лежал я однажды в садочке своём
На мягкой зелёной муравке
И к синей дали обращённый лицом
На яркие звёзды смотрел я.
И взгляд мой в лазури тонул голубой,
Усеянной всюду звездами.
И вдруг я подумал: что было б со мной,
Когда-б, от земли оторвавшись,
Я в бездну вот эту стремглав полетел?
Как только я это подумал –
Уже на магните земном не висел
И в воздухе вмиг очутился.
Но вот незаметно прошло уж сто лет
И тысяча кончилось скоро,
А бездны конца до сих пор ещё нет,
Лечу я всё дальше и дальше.
Лечу я всё время – и ночью и днём –
На воздухе утреннем, чистом.
Как славно мчать между звёздами орлом
Вдали от земных помышлений.

Летом 1876.

Размышления мальчика в постели

Проснулся я!... А нука встану?
Вот будут все меня хвалить!
«Ай, Гриша, молодец, встал рано:
Осьми не было!» Говорить
Так станут все. Могу при этом

Теперь урок свой прочитать,
 После обеда пистолетом
 Хоть и до вечера играть...
 А впрочем... Кто мне помешает
 Ещё соснуть один часок?
 Там без меня пускай гуляют,
 Не улетит и мой урок:
 Ещё заняться я успею,
 В ущерб час лишний не пойдёт;
 Вот только тело я согрею –
 Тогда и мой вставать черёд.
 О что же будет с похвалами?
 Ведь если встану позже их –
 Не получу уж и от мамы
 И не услышу от других.
 Ведь хоть сегодня воскресенье,
 Но всё таки пора вставать;
 Хоть надоело мне сиденье,
 Нельзя-же долго и лежать!
 Но хоть с полчаса нельзя-ли?
 Так мало разве значит что?...
 О Боже! Ведь они уж встали,
 Вон Лиза тащит уж лото!
 «А ну-ка, Грися, поднимайся!»
 «А, это ты?! Который час?»
 «Уже десятый. Одевайся!»
 «Уже десятый? Ах, сейчас!»
 Зимой 1876.

Леность

Ах ты леность, моя леность,
 Что ты делаешь со мной?
 Где мне от тебя укрыться
 С моей бедной головой
 У меня нет силы воли:
 Я могу себе сказать:
 «Занимайся!» Ну, а дела
 Не могу никак начать.
 Всё мне ты одна мешаешь!
 Что мне делать над собой?
 Аль сойти с ума скорее,
 Чтоб не мучиться с тобой!
 Да кажись и так уж скоро
 Это станется со мной:
 И душа и ум – набиты
 Самой страшной пустотой.
 Ну сама ты посудила-б,
 Как ты всякому вредна:
 Тот ленив, другой – недвижим,
 И всё это – ты одна!
 Сам учиться я желаю,

Вижу пользу знаний я,
Да не знаю где взять средства,
Как изгнать бы мне тебя;
Не могу тебя я выгнать:
Силы не стаёт моей!
Боже мой, да помоги-же
Мне избавиться от ней!
Весной 1877.

Первый выигрыш

«Жена» так мастер Брод сказал.
«Пора отсюда нам убраться:
Плохи делишки Бог послал...
Но посуди, хотели-ль мы
Хотя немного постараться
Избегнуть нищенской суммы?
Нет, больше вялыми не будем!
Возьмём на этот раз билет;
Быть может денег мы добудем,
Хоть через два десятка лет!»
Мадам фон Брод была жена
Хороших качеств и умна.
Она тем только отличалась,
Что всюду мужу покорялась
И говорила ему «да»
На все дела, везде, всегда...
Уже билет принесен был
И в доме свято сохранялся,
А мастер Брод деньгу копил
И вклад свой выручить старался.
Довольно долго ожидала
Достойная чета, пока
Фортуна в двери показала
Ключёк густого хохолка...
Раз, только петухи пропели,
Ликуя, выскочил с постели
Наш мастер Брод, крича жене:
«Ну, жонка, под сюда ко мне!
Ведь выиграш богаче всех
Нам достанется. Что за смех?
Побьёмся, хочешь, об заклад,
Что скоро буду я богат!?
Ведь это сон всё обещал,
А он мне никогда не лгал...
Я кофе пить уж не желаю:
Сейчас пойду я и узнаю,
Наверно-ль выигрыш-то мой?
В последний раз я к мостовой
Ногами буду прикасаться:
Когда я буду богачём,

Тогда придётся попрощаться
 С проклятым беганьем пешком!
 Велю привезть себе карету,
 Разсядусь в ней, как царь какой,
 И, в удивленье всему свету,
 Поедет муж богатый твой!
 Как скоро ты меня заметишь
 В моей карете золотой,
 Сейчас от радости такой
 Бросай в окно, что только встретишь:
 Тарелки, зеркало и блюда,
 И стол, и стулья, шкаф, горшки;
 Бей, разбивай, лупи повсюду,
 Жги, колоти, руби, секи!
 Зачем беречь так долго нам
 Вот этот дрянный, старый хлам,
 Когда мы будем не в таких
 Палатах жить, а в золотых!»
 Вот наконец он замолчал,
 Дух перевёл и убежал.
 Тогда жена его позвала
 Своего сына и сказала:
 «Ступай, папашу догоняй;
 Войди в тот дом, куда и он,
 У двери стань и ожидай;
 А если ктонибудь придёт
 И за каретою пошлёт,
 Сейчас беги оттуда вон
 И мне всё это передай!»

.....
 Уже наш мальчик, ожидая,
 Пока карету призовут,
 Стоял, бедняжечка, зевая,
 Почти три битых часа тут.
 Вдруг наверху стал слышен гул
 И кто-то с лестницы спрыгнул.
 «Эй, слуги, поскорей бегите,
 Сюда извозчика зовите!»
 Так он поспешно закричал.
 Тогда робея, Карл сказал:
 «Скажите добрый сударь мой,
 На дрожках сядет кто такой?»
 – А кто-ж другой на них взойдёт,
 Как только господин фон Брод?

...

(Вірш незакінчений)

К прежним товарищам

Что ж? поздравляйте меня, господа!
 Чуждою стала мне ваша среда;

Вместо того, чтоб пройти в шестой класс,
Я счёл за лучшее, бросивши вас,
Годиком курса продлить окончанье
В пользу себя, и другим в назиданье...
Только меня не жалеите, друзья!
Стоит-ли? Сами подумайте: я,
Кто-ж, как не сам я во всём виноват?
Год весь ленился, так вот тебе, брат:
Годик ещё посиди, оставайся,
Да в наказанье учиться старайся!
Всё же, друзья, уверяю я вас:
Если вы спросите весь пятый класс:
«Кто в этом классе целёхонький год
Лучше вас всех по ученью идёт?
Кто: Константинов, или же Певницкий?
Все вам ответят: «Стебницкий! Стебницкий!»
24.III.1877 П.С.

Гаданье

Раз я, желая о будущем знать,
Вздумал проделать гаданье:
Скрыл на удачу со стихами тетрадь –
И получил предсказанье:
«Как я умён и талантлив ни был,
Скоро пришлось забыть мне о том:
Всякий потом мне в глаза говорил:
«Стал ты дурак-дураком!»

[Ф. 244, № 69; «З краю коло гаю дубок посихає...» [Вірш]. [1890-ті роки]. 1 арк.]

З краю коло гаю
Дубок посихає, –
Дощика все дожидає,
Дощика все дожидає...
Хмара навернула,
Холодом дихнула, –
Сонця дубок виглядає,
Сонця дубок виглядає...
Літечко приспіло,
Сонечко пригріло, –
Гай шелестить, зеленіє...
Гай шелестить, зеленіє...
А сухого дуба, –
Застиглого серця, –
Сонечко вже не зігріє,
Сонечко вже не зігріє...
Що було – минуло,
Життя пролинуло, –
Мертвому вдруге не жити,

Мертвому вдруге не жити...
 Не журися-ж, дубе:
 Хоч тебе й не буде, –
 Все ж буде гай зеленіти,
 Все ж буде гай зеленіти!...
 П.С.

[Ф. 244, № 73; «Кто он?» [Вірш]. 22 квітня 1890-1892 рр. 1 арк. Чернетка, олівцем]

Кто он?

В дебрях нашей болотистой местности,
 От культурной чумы ограждён,
 Сохранился чудесною силою
 Человек допотопных времён.
 Он – природы игра несомненная:
 Ростом – прямо Родосский колосс;
 Зычный голос, рука богатырская, –
 Волосами, как лесом, зарос.
 Добродушен и весел характером.
 Любит тяжкую шутку пустить;
 Так, наверно, в третичном периоде
 Наши предки пускались острить...
 И давно уж соседи подметили,
 Что в принципах он твёрд, как гранит,
 И седой старины добродетели
 Неизменно и свято хранит.
 Кто не верит семейному счастью,
 Кто без истинной дружбы живёт,
 Кто не видел почтения к родителям –
 Пусть нарочно в Коломну зайдёт.
 У него только все эти качества
 Сохранились, для нас в образец:
 Друг он – искренний, сын – препочтительный
 И примерный супруг и отец!
 Преисполненный этими чувствами,
 Он готов свою жизнь им отдать:
 Утром – дома, к родителям – вечером
 И к Борковскому ночь коротать.
 Он гроза – для поступков безнравственных, для невинных – он щит и броня,
 И не даром ночные прелестницы
 Избегают его, как огня...

29/IV 1890-92

[Жартівлива характеристика Мечислава Фердинандовича]

[Ф. 244, № 72, арк. 1 зв.]

Сражай мой Мечислав! На память дружбы нашей
 Прими сей скромный дар – семейный уринал:
 Чтоб жизнь твоя текла в хозяйстве полной чашей
 И чтобы ты был по службе – полный генерал!...

[Ф. 244, № 60; «Береза». [Вірш]. 24 лютого 1891 р. 1 арк. Чернетка. Рос. мовою]

Береза

Из-под берёзы, росшей на краю обрыва,
Весной вода, стекая, землю унесла;
На свет, чернея, корни глянули пугливо –
И с той поры хиреть берёза начала.
В тоске по влаге, корни путались без цели,
Вокруг встречая воздух пыльный и сухой;
(Заметно – закревлено – *И.Д.*) От жажды на берёзе листья (*поредели – закревлено –*
И.Д.) пожелтели,
(От жажды стали сохнуть ветви чередой – закревлено – *И.Д.*)
И ...(*нерозбірливо – И.Д.*) ветви сохли чередой.
Но время всё глушит... Она сжилась с истомой,
Питаясь кое-как остатками корней,
И чувство пустоты и сухости знакомой,
Привычным, неизбежным гнетом стало ей.
Когда-ж, порой, прохладой и влагою повеет,
Далеко загремит, раскачиваясь, гром, –
И (*тучи набегут – закревлено – И.Д.*) вдруг сорвёт вихрь – и сразу потемнеет –
И (*брызнет на землю – закревлено – И.Д.*) брызнут облака живительным дождём.
Усталая берёза дрогнет, как живая,
И в трепете листвой поблекшей зашумит,
И, жадно чистые струи в себя впивая,
Она дышать, и жить, и чувствовать спешит!
И вновь сияет день. Но корни у берёзы
Теперь ещё сильнее дождём обнажены...
И всё шумит листва, и в ней сверкают слёзы,
И в шуме том глухие жалобы слышны...

24/II. 91.

(*Запис у кінці сторінки:*

И листья шепчутся, роняя тихо слёзы,
И смутно жалобы в том шепоте слышны...)

[Ф. 244, № 65; «До товариша». [Вірш]. 6 травня 1891 р. 1 арк. Чернетка]

До товариша

Я у вечері якось до тебе заходив, –
Не було куди дітись з нудьгою;
Ну, звичайне, ніколи тебе не застанеш, –
Теж по людях шукаєш спокою...
Тільки ми не іднакі: ти більше громадський,
Твоя доля – прожити серед люду;
А мені якось міста бракує в громаді;
Недолюдком довіку я буду...
Без тропи я на світі, як в лісі, блукаю
І не знаю, чи спить моя доля,
Чи вже може і ждати другої не треба,
Як обридла писарська неволя?!...
Що найгірше – і в людях утіхи немає:
Чи воно лиш мені так здається, –
Де не глянеш, юрба стоголоса панує

І живе без тропи, як живеться...
 Ось потомлений люд і снує і клопоче;
 То гірка, неспокійна біднота:
 Їм не волі бракує, не спільність потрібна,
 А для хліба щоденна робота!
 Що за галас, і жарти, і регіт жіночий,
 Пляшки брязкають, грають музики?!
 То хмільне парубоцтво, – розумне і вчене, –
 Свою силу теряє навіки...
 Далі, далі!... Де-ж люде високого духу?
 Де бажання і думи святії?
 Ох, багато не знайдеш... Та й там, розібравши,
 То слова не до діла, то мрії...
 Гей, махнути рукою, вернутись до дому,
 Над Дніпром збудувати хатину,
 І польються години, як хвилі дніпрові,
 Поки люде складуть в домовину!...
 6/V. 91.

[Ф. 244, № 72; «Когда чиновнику приходит смертный час...», «Чиновнику уж так положено судьбой...», «Эпитафия», «В двадцать лет не умён...». [Вірші]. 1893 р. 4 арк. Чернетки, олівцем. Рос. мовою]

Когда чиновнику приходит смертный час, –
 У сослуживцев шуму и волнений – масса;
 Но в церкви молятся товарищи у нас
 Лишь о чинах по крайности седьмого класса...
 7/IX. 93.

Чиновнику уже так положено судьбой –
 В два года насидеть на службе геморрой.
 От головы до ног влияет тяжкий труд –
 И шишки, как грибы после дождя, растут...
 Идёт за годом год – и к старости, – увы, –
 Торчит большая шишка вместо головы...
 [Под старость многие имеют странный вид:
 Большая шишка вместо головы торчит...]
 1893

Эпитафия

Всю жизнь был в службе – как во сне:
 Трудом-горбом служил казне,
 Карманом – дружбе и родне,
 Душой – родимой стороне.

В двадцать лет – не умён,
 В тридцать лет – не женат,
 В сорок лет – не богат, –
 От роду – круглый дурак.

Поговорка.

Кто в двадцать лет умом не отличился,

До тридцяти жениться не собрався,
А к сорока не став капиталистом –
Тот на плечах всю жизнь носил ...(*нерозбірливо – І.Д.*) со свистом.

[Ф. 244, № 76; «Могила». [Вірш]. 1895-1898 рр. 2 арк. Чернетка]

Могила

Над Дніпром, як на варті могила
Сумно з кручі на діл позирає...
Котить сивий Дніпро свої хвилі,
Свіжий вітер з них піну зриває...
Ген, далеко, біжать параходи,
Байдаки йдуть по вітру струною
Де-де човен рибальський чорніє,
Пліт помалу пливе за водою.
І, здається, хазяїн могили
Все, що робиться, бачить і чує
І з повіями свіжого вітра
Свої думи, свій смуток віщує...
О-півночі, як гомін затихне,
Все посне, тільки хвиля хлюпоче,
Серцю чути – в нічному повітрі –
Як він тяжко зітхає й шепоче:
«За що, Боже, люте горе
Я терпіти мушу?
За що мучиш ти без жалю
Знівечену душу?
Давню славу України,
І нову недолю,
І братів моїх нещасних
Крепацьку неволю –
Все переболів я серцем,
Все полив слезами –
В панських хлопцях на послугах,
В муштрі з москалями...
Довго ждав я того часу,
Щоб кайдани впали,
Щоб колишні гайдамаки
Волю знов достали, –
Не діждався... Не побачив
Я свого бажання...
Правда, панщини не стало, –
Так є панування!
Рік за роком переходить,
Настає й минає,
А для мене, як і перше,
Спочинку немає...
Де росло, цвіло крепацтво,
Там не сходить воля
І важка до сего часу
Українська доля...

Люд бідніє, чахне поле,
 Не в корить робота –
 І кружляє на останні
 По шинках голота...
 А що – літа сіромахи
 З батькової хати
 Йдуть – куди, самі не знають, –
 Луччого шукати...
 Щира пісня українська
 Помалу зникає, –
 Нетямуще парубоцтво
 Московські гукає...
 Скрізь пільма усім керує,
 А людська просвіта
 Десь захована глибоко,
 Каменем прикрита...
 Всі просвічені та вчені
 Геть порозбігались
 І тим часом в чужій хаті
 В наймити найнялись...
 Тяжко, тяжко... Досить муки,
 Надто вже доволі!
 Зглянься, Боже, на Вкраїну,
 Дай їй світу й волі!...»
 Вітер стих... вже не чути розмови...
 Хмуρο мріє могила на кручі,
 Тихо плещуться хвилі дніпрові,
 В небі жевріють зорі блискучі...
 Петро Хмара
 1895-1898 р.

[Ф. 244, № 83; «Пророк». [Вірш]. Початок ХХ ст. 2 арк. Чернетка, олівцем. Рос. мовою]

Пророк

Колись, як панувала тьма,
 Боліючи за людські муки,
 Стогнав Кобзарь: чому нема
 Пророка правди і науки?
 Той час давно в минуле сплив,
 Шумує воля скрізь широка, –
 Нема панів, нема рабів –
 І все-ж бракує нам пророка.
 І от примарилось мені,
 Що знов живе Кобзарь між нами
 І все, що бачать наші дні,
 Він важить мудрими думками.
 Цей дикий, божевільний лад,
 Нових катів кріваві руки,
 Ізнов над всім життям уряд,
 Ізнов ні правди, ні науки.
 Сумне, здичавіле життя,

Цей вир шаленого базару,
 Нікчемна праця без пуття,
 Цей люд, що звівся на отару.
 І ця невпинна боротьба
 За пів-голодне існування,
 І в громадянах дух раба, –
 Німе, покірливе конання.
 (І взяв поета жаль і встид,
 Докором спалахнули очі:
 Чи зрозуміє-ж цей нарід
 Натхненні поклики пророчі?...
 Прокинувсь я – і зникли мрії,
 Лиш чути голос Кобзаря:
 «Нема, нема на них надії!
 Їм не пророка, а...царя!» – закреслено – І.Д.)
 І згасли Кобзареві очі
 І голос тихо забринів:
 «Не розворушать цих мерців
 Натхненні поклики пророчі!
 Не воскресять у них надії!
 Нема такого Єремії,
 Нема такого й Кобзаря!
 Їм на пророка...»

[Ф. 244, № 66; «Наде С. Дриада». [Вірш]. 1901 р. 1 арк. Чернетка, олівцем. Рос. мовою]

Наде С. Дриада

По аллеям заглохшего сада,
 Самокат направляя рукой,
 Мчится бешено ночью дриада,
 Освещённая яркой луной.
 Вдаль вперила безумные очи,
 Растрепала в полёте наряд –
 И мотивами «Гейши», что мочи,
 Оглашает встревоженный сад.
 Предрассветной подуло прохладой,
 Потускнел голубой небосвод, –
 А машина (?) с поющей дриадой
 Всё мелькает то взад то вперёд.
 1901.

[Ф. 244, № 79; «Оце тобі, синок, – берестяний листок», «Любому хрещеникові Ю.В. Ігнатовичу». [Вірші]. 12 грудня 1912 р. – 17/30 листопада 1921 р. 2 арк. Чернетки, чорнилом, олівцем]

Оце тобі, синок, – берестяний листок.
 А разом з ним ось маєш усе, чого бажаєш:
 Тут марок пять по пять, що нігде вже достать.
 А може йдуть товаром, – прибудуть незабаром.
 А ще-б до того в-лад слід справить весь наряд:
 Це рідний батько мусить, – хай гаманцем потрусить!

По лікті рукавички, під смальцем черевички,
 Панчохи, жупанець, – от будеш молодець!
 Тоді катая-гуляй, здоровля набувай!
 Не кидай лиш науки: будь спритний на всі руки –
 До книжки й до гульні, – скрізь перший будь мені!
 А після цеї мови, рости, Юрась, здоровий.
 Пиши мені колись! Од мене всім вклонись.
 З Різдрвом вас всіх вітаю і вщерть добра бажаю,
 Од лиха-ж Біг вас крий!
 Хрещений батько твій.
 12/ХІІ. 1912.

Любому хрещеникові Ю.В. Ігнатовичу

Гай-гай! Це-ж двадцять літ уже, мій сину,
 Як до хреста тебе я з острахом держав!
 Час не малий! Мені зігнуло спину,
 А з тебе велетень-юнак, нівроку, став...
 Своім батькам, я знаю, був ти втіха.
 Пишаюся таким хрещеником і я.
 А щоб і ти *(мене згадав коли б не з лиха – закреслено – І.Д.)* не мав на мене лиха,
(Нехай на спомин буде – закреслено – І.Д.) То ось тобі на спомин книжечка моя.
 Вчитаєш – добре; скуриш на цигарки, –
 То теж не буде поміж нами сварки;
 Хіба що скажеш: «Ех! Добрячий був дідусь,
 Та в книжечках його смаку не доберусь!»
 П.С.

17/30.XI.1921
 Київ.

[Ф. 244, № 84; «Рибка. Марусі С.». [Вірш]. 20-29 березня 1914 р. 1 арк. Чернетка]
 Марусі С.

Рибка

Десь, край моря, жив собі рибалка.
 Що-дня човном виїздив по рибу,
 Вік прогаяв за своїм рибальством, –
 Більш нічого не знав і не бачив.
 Раз з мережі витяг він плотичку, –
 Незвичайну, щиро-золотеньку.
 Стрепенулась чудернацька рибка,
 Людським словом почала благати:
 «Ой дідусю, пусти мене в море!
 Я-ж у тебе в неволі загину!»
 З жахом кинув дід її у воду:
 «Йди, небого, йди собі на волю!»
 Як вернувся *(дідусь до хатини – закреслено – І.Д.)* дід до свої хати,
 Жаль за серце ухопив старого:
(«От дісталось було щастя в руки» – закреслено – І.Д.)
 «Ну й розява! Впало в руки щастя, –
 Тай не вдержав, пустив за водою...»

Нудно діду, світ йому не милий,
 Вже й рибальство (*йому – закреслено – І.Д.*) стало осоружне.
 От сидить він над безкраім морем,
 (*Глиб пильнує – закреслено – І.Д.*) Пильно стежить, хвилю розглядає.
 Чи не блисне золотенька рибка?!
 (*Справді раптом випурхнула рибка – закреслено – І.Д.*)
 Раптом глянув – ось вона, близенька, –
 Злотом сяє, пливе-пуринає,
 Діда кличе: «Магайбі, дідусю!»
 Дід метнувсь, – за мережу, до човна, –
 Де там! Зникла, – ген-де, ледве мріє...
 «Не спіймаєш, (*дідусю, у друге – закреслено – І.Д.*) другий раз, дідусю!»
 Аж заплакав старенький з досади:
 «Слухай, рибко! Вернися до мене!
 (*Лиха я тобі не заподію – напис олівцем – І.Д.*) Ніякого лиха ти не бійся!»
 Ти, я бачу, не проста плотичка,
 Ти, напевне, якась чарівниця!
 Може, станеш і мені в пригоді:
 Злиднів, смутку збутись допоможеш.
 Тяжко в світі самотою жити, –
 А з тобою ми весь світ звоюєм!»
 Рибка знову ближче підпливає,
 Злотом сяє, гомонить тихенько:
 «Ні, дідусю, я тобі не поміч:
 Я не рибка, – я й не чарівниця».
 (*Злотом сяє – закреслено – І.Д.*) Я, дідусю, зроду королівна.
 Час настане, прийде королевич.
 Здійме з мене чари поцілунком, –
 З ним у парі будем царювати.
 «Поки ж прийде, – я собі гуляю,
 Морем, сонцем, волею втішаюсь...»
 Глипнув дід, а рибки вже немає.
 Марно хвилі (*стерезе – закреслено – І.Д.*) ниже він очима.
 20/III – 29/III. 1914. П.С.

[Ф. 244, № 80; «Пан в облозі». [Вірш]. 10 вересня 1915 р. 1 арк. Чернетка]

Пан в облозі

Ой не хмара панські землі (*Перешори*) кругом облягає
 То на пана зо всіх боків (*Чикаленка*) воров насідає.
 Ох, де приятель, де ворог – тяжко не вгадати:
 Однаково пшениченьку не дадуть продати...
 Ой од заходу пруть німці, – хижі та голодні.
 Обіцяють панство й царство, а здеруть і спідні!
 А од сходу москалики тільки ждуть наказу,
 Щоб спалити і пшеницю і хату одразу...
 Ще-б і можна хліб той збути, – знов не буде-ж ладу:
 Земляки тоді примусять видавати «Раду»!
 Озирнувся пан навколо, – нікуди податись!
 Доведеться серед степу (*в Перешорах*) у льох закопатись...
 10.IX.1915.
 (*курсивом у дужках виділено інший варіант поезії П. Стебницького – І.Д.*)

[Ф. 244, № 86; «Ти, братику, коли хоч, коли хоч...». [Вірш]. 10 вересня 1915 р. 1 арк. Чернетка, олівцем]

Ти, братику, коли хоч, коли хоч,
 Мене більше не мороч, не мороч!
 Лучше дома забарюсь, забарюсь, –
 А до тебе не явлюсь, не явлюсь!
 В кого діло до мене, до мене –
 Хай дримоту (???) прожене, прожене!
 Гей, юначе, стрепенись, стрепенись!
 (далі – нерозбірливий текст)

[Ф. 244, № 82; «Песня о дороговизне». [Вірш]. 14 вересня 1916 р. 1 арк. Чернетка, олівцем]

Песня о дороговизне

В Петрограде мы страдаем,
 Теснота грозит бедой:
 В службу кое-как трамваем,
 А со службы пехтурой!
 Об извозчиках забыли:
 Два с полтиной за конец!
 Было время: ели – пили, –
 А теперь ест нас купец...
 Лезет бедный люд из кожи, –
 Кругом ходит голова:
 Нет подметок, нет одёжи,
 На вес золота дрова.
 Не хватает провианта, –
 Цены втрое поднялись...
 Мёртвой хваткой спекулянты
 В обывателя впились.
 Магазины опустели,
 Все запасы заперты, –
 И напрасно на панели
 День и ночь стоят хвосты...
 А начальство – в доверенье –
 Учредило мясопуст:
 Нет голодным облегченья,
 Коль у сытых череп пуст...
 Голод, холод наступает,
 Цены в гору всё идут.
 Спекулянты процветают, –
 Обывателю капут!

[На мотив «Павлик, Павлик, занимайся»]

14.IX.1916.

[Ф. 244, № 67; «Если б могла я в судьбу заглянуть!». [Вірш]. Листопад 1919 р. 1 арк. Рос. мовою]

Если-б могла я в судьбу заглянуть!
 Кухарка-прачка-поломойка-сиделка...
 А мать и жена? То высокий был путь, –
 Только всё оказалось так мелко.

Есть-ли просвет где-нибудь?
Разрывается мозг мой и грудь...
Изводят и дети родные.
Намеренья все благие
Аду в подстилку давно пришлось швырнуть...
Краса жизни... Порывы к познанию...
О подвигах духа мечты.
Силы были – и вера в призванье...
Если б... да что! Облетели цветы.
На базар. За дровами. Возня у плиты.
Как белка из клетки, нельзя ускользнуть.
Отдохнуть-бы. Хоть день отдохнуть...
П.С. XI.1919

[Ф. 244, № 71; «Идеал». [Вірш]. 9/22 грудня 1919 р. 1 арк. Чернетка]

Идеал

Мої батьки були з робочого народу, –
Й служили буржуям з колиски аж до хмар;
Я силу теж свою в ... (*нерозбірливо – І.Д.*) віддав заводу:
Як і батьки мої, – я справжній пролетар.
Але ж тепер в руках держу я вже не молот, –
З рушницею іду серед таких, як сам, –
За кривди, утиски, за голод, і за холод –
Оддячити, як слід, тим клятим буржуям.
Під нашим прапором скрізь інший лад настане –
Для пролетарів рай, – а пекло буржуїв.
Хто досі був рабом, той з нами вільний стане,
Хто паном досі був, – скуштує ланцюгів.
Трудящим ми дамо визволення від труду,
І рівність теж дамо, та тіло вже не всім:
Самі вже виберем, хто з трудового люду
Заслужить або ні, щоб нам рівнятись з ним.
А вже тоді буржуй почує нашу владу,
Як попоносить наш робітницький тягар.
Нехай же я тепер в буржуйськiм кріслі сяду,
А він нехай іде в ярмо, як пролетар...
От не збагну: чи ж він зостанеться буржуєм?!
Чи ж буду я тоді ще зватись – пролетар?!
Морока... Ну, та це в «комкомі» розміркуєм
І постановим так, як скаже комісар.
9-22.XII.1919.

[Ф. 244, № 63; «25 листопада». [Вірш]. 1920 р. 2 арк. Чернетка, олівцем]

25 листопада

На Приорці, на Мостицькій
Стоїть хутір невеличкий
Мини Чорного дідка
Що пильнує все садка.
Там комунія нова,
Хоч кумпанія й стара:

Оля, мама, батько, буська,
 Ще й Євгеня Чепуруська.
 Здавна мирно, тихо жили,
 Пана Бога все хвалили,
 А сьогодні ось діждались:
 Мир та спокій захитались.
 Тільки півні одспівали
 Всі схопились, повставали;
 Почалася біганина,
 Суєта та тяганина:
 Оля віршика майструє.
 Бука хутора малює,
 Мама шкварить у печі,
 Пече комусь калачі;
 Лезановська все міркує
 З пирогом як помандрує,
 Прибірається, мудрує,
 Підковками все гарцює;
 Батько мовчки поглядає,
 Головою все хитає,
 Що це сталося, питає,
 Та все дрова він рубає.
 Опівдня тільки дізнались,
 Чом сьогодні стурбувались:
 Із Звіринця страсотерпця
 В календарі одшукали.
 Мама зараз наказали,
 Щоб сьогодні святкували,
 Петра дядька здоровляли,
 Літ премного пожадали.
 Всі одразу повставали,
 Затягнули, не чекали
 Щиро, дбайно, голосливо,
 Щоб Петро пожив щастливо.
 «Хай живе наш дядько славний,
 Веселить люд православний,
 Хай жує він пирога
 На недолю ворога.
 Набірається хай сили,
 Щоб дійшов, куда просили
 Вже нераз і вже й не два
 Дядька Петра козака.
 Най ще довгі роки він,
 Як мандрівник бедуїн,
 У бадьорості й здоровлі
 Студіює він будівлі».

[Ф. 244, № 70; «Звіринецького діда, глаголемого дядька Петра, до Преварських хуторян посланіє», «Преварський пиріг». [Нарис, віри]. 29 листопада 1920 р. 3 арк. Чернетка]

Преварський пиріг

Хто з Преварки в Київ так прудко побіг?
 То панна Євгеня, а з нею пиріг.

Вона його мусить гарячим домчати
І дядьку Петру на йменини віддати.
Мороз аж кусає. Вже панна тремтить,
Зубами цокоче, все швидше біжить
Та все загортає пиріг у кожух,
Щоб теплий із нього не вилетів дух.
Вже смеркло. Їй страшно... далека ще путь...
А що, як бандити пиріг одберуть?
Одсапалась трохи, потопала знов, –
А з думки не сходить: невже прохолов?
А це що темніє? Примари якісь...
Он ще. Їх багато, їх повно тут скрізь...
Це ж Чорнії Маски зібрались гуртом!
Напевно женуться за тим пирогом!...
Ще дужче прискорила панна свій біг.
Зігрілась нарешті, зігрівся й пиріг.
Добігла, піднесла, – Петро розгорнув:
Пиріг, як із печі, на нього дихнув.
П. Смуток

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Демуз І. Постать Петра Стебницького (1862-1923 рр.) в історіографічних рефлексіях / І. Демуз // Схід: аналітично-інформаційний журнал. – № 7 (139), жовтень-листопад 2015. – Серія «Історичні науки». – С. 7-15.
2. Зеров М. З літературних творів П.Я. Стебницького / М. Зеров // П. Стебницький. Вибрані твори / Упорядкування та вступна стаття Інни Старовойтенко. – К.: Темпора, 2009. – С. 597-611.
3. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. Вернадського (ІР НБУВ), ф. 244, од. зб. 60, 1 арк.
4. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 63, 2 арк.
5. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 65, 1 арк.
6. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 66, 1 арк.
7. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 67, 1 арк.
8. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 69, 1 арк.
9. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 70, 3 арк.
10. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 71, 1 арк.
11. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 72, 4 арк.
12. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 73, 1 арк.
13. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 76, 2 арк.
14. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 79, 2 арк.
15. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 80, 1 арк.
16. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 82, 1 арк.
17. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 83, 1 арк.
18. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 84, 1 арк.
19. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 85, 12 арк.
20. ІР НБУВ, ф. 244, од. зб. 86, 1 арк.
21. П. Стебницький. Вибрані твори / Упорядкування та вступна стаття Інни Старовойтенко. – К.: Темпора, 2009. – 632 с.
22. Степченко О.П. Архівна спадщина П.Я. Стебницького у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: каталог / О.П. Степченко. – К.: НБУВ, 2014. – 464 с.

REFERENCES

1. Demuz I. Postat Petra Stebnytskoho (1862-1923 rr.) v istoriohrafichnykh refleksiayah / I. Demuz // Skhid: analitychno-informatsiynyy zhurnal. – № 7 (139), zhovten-lystopad 2015. – Seriya «Istorychni nauky». – S. 7-15.
2. Zerov M. Z literaturnykh tvoriv P.Ya. Stebnytskoho / M. Zerov // P. Stebnytskyy. Vybrani tvory / Uporyadkuvannya ta vstupna stattya Inny Starovoytenko. – K.: Tempora, 2009. – S. 597-611.
3. Instytut rukopysu Natsionalnoyi biblioteky Ukrayiny imeni V. Vernadskoho (IR NBUV), f. 244, od. zb. 60, 1 ark.

4. IR NBUV, f. 244, od. zb. 63, 2 ark.
5. IR NBUV, f. 244, od. zb. 65, 1 ark.
6. IR NBUV, f. 244, od. zb. 66, 1 ark.
7. IR NBUV, f. 244, od. zb. 67, 1 ark.
8. IR NBUV, f. 244, od. zb. 69, 1 ark.
9. IR NBUV, f. 244, od. zb. 70, 3 ark.
10. IR NBUV, f. 244, od. zb. 71, 1 ark.
11. IR NBUV, f. 244, od. zb. 72, 4 ark.
12. IR NBUV, f. 244, od. zb. 73, 1 ark.
13. IR NBUV, f. 244, od. zb. 76, 2 ark.
14. IR NBUV, f. 244, od. zb. 79, 2 ark.
15. IR NBUV, f. 244, od. zb. 80, 1 ark.
16. IR NBUV, f. 244, od. zb. 82, 1 ark.
17. IR NBUV, f. 244, od. zb. 83, 1 ark.
18. IR NBUV, f. 244, od. zb. 84, 1 ark.
19. IR NBUV, f. 244, od. zb. 85, 12 ark.
20. IR NBUV, f. 244, od. zb. 86, 1 ark.
21. P. Stebnytsky. Vybrani tvory / Uporyadkuvannya ta vstupna stattia Inny Starovoytenko. – K.: Tempora, 2009. – 632 s.
22. Stepchenko O.P. Arkhivna spadshchyna P.Ya. Stebnytskoho u fondakh Instytutu rukopysu Natsionalnoyi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: kataloh / O.P. Stepchenko. – K.: NBUV, 2014. – 464 s.

Демуз И. Поэтическое творчество П. Стебницкого (за материалами архивных источников).

В статье актуализированы поэтические произведения Петра Стебницкого – общественно-политического и культурного деятеля, публициста, книгоиздателя, украинца по происхождению, который в течение многих лет проживал и работал в Санкт-Петербурге. Впервые обнародовано большинство поэзий П. Стебницкого, написанных в разные годы жизни деятеля. Отдельные стихотворения по сегодняшний день остаются в рукописном варианте, хранятся в архиве (Институт рукописи НБУ им. В. Вернадского) и являются черновики с многочисленными исправлениями П. Стебницкого. В частности представлены такие стихотворения как: «Древние языки», «Часовня», «Три пары и один», «Смерть. С сюжета прозой», «Размышления мальчика в постели», «Леность», «Первый выигрыш», «К прежним товарищам», «Гаданье», «З краю коло гаю», «Береза», «До товариша», «Эпитафия», «Могила», «Пророк», «Наде С. Дриада», «Отце тобі, синоку, – берестяний листок...», «Любому хрещеникові Ю.В. Ігнатовичу», «Марусі С. Рибка», «Пан в облозі», «Песня о дороговизне», «Ідеал», «25 листопада», «Преварський пиріг» и другие.

Подана общая оценка поэтического творчества П. Стебницкого.

Ключевые слова: П. Стебницкий, поэтическое творчество, поэзия, рукописи, литературная деятельность.

Demuz I. P. Stebnitsky's poetic creativity (based on archival sources).

The article actualizes poetic works of Petro Stebnitsky – a socio-political and cultural figure, publicist, publisher, Ukrainian by birth, who for many years has been lived and worked in St. Petersburg. Most of P. Stebnitsky's poetic works, written in different years of his life, are published for the first time. Some poems through present remain in handwritten form and are stored in the archive (Institute of Manuscripts, National Library of Ukraine named after V. Vernadsky) and are the numerous drafts with P. Stebnitsky's numerous corrections. In particular, such poetry as «Drevnie yazyki», «Chasovnya», «Tri pary i odin», «Smert. S syuzheta prozoyu», «Razmyshleniya malchika v posteli», «Lenost», «Pervyy vyigrysh», «K prezhnim tovarishcham», «Gadanye», «Z kraiu kolo haiu», «Bereza», «Do tovarysha», «Epitafiya», «Mogila», «Prorok», «Nade S. Driada», «Otse tobi, synok, – berestiany lystok...», «Liubomu khreshchenykovi Iu.V. Ihnatovychu», «Marusi S. Rybka», «Pan v oblozi», «Pesnya o dorogovizne», «Ideal», «25 lystopada», «Prevarskyi pyrih» is represented.

Overall assessment of P. Stebnitsky's poetic creativity is presented.

Keywords: P. Stebnitsky, poetic creativity, poetry, manuscripts, literary activities.

Одержано 26.02.2016.